

De ontdekking van toekomst

Ledevaertkerk Chaam, zondag 15 juli 2018

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: OT: Jesaja 52: 1-6

Tweede Schriftlezing: Marcus 6:6b-13

Inleiding

We lezen vanmorgen een deel uit 'Tweede Jesaja'. De profeet die voortgaat in de traditie van Jesaja. Deze profeet schrijft vanuit de situatie van ballingschap. De elite van Israël is meegevoerd naar Babylon. Ze zijn niet vrij om de God van Abraham, Izaak en Jacob te eren. Ver van het heiligdom in Jeruzalem, ver van hun traditie. Een situatie die uitzichtloos lijkt. Mensen voelen zich vernederd en machteloos. Tegen die achtergrond schrijft de profeet. Hij schudt de mensen wakker: blijf niet steken in uitzichtloosheid! Hij ziet toekomst voor zich. Tegen de achtergrond van de Eeuwige die heet 'Hier ben ik', is er een hoopvolle toekomst mogelijk. Je zou kunnen zeggen: midden in de leegheid ontdekt de profeet toekomst!

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Uit mijn jeugd herinner ik me een hitsingle over de ballingschap. 'By the rivers of Babylon'¹, langs de rivieren van Babylon, daar zaten wij, ach, daar huilden wij bij de herinnering aan Sion. Het zijn de eerste regels van Psalm 137 die de hitlijst aanvoerden. Een meezinger met een Caraïbisch tintje. Je zou bijna denken dat het er op een droevige manier gezellig was, al die eeuwen geleden langs Babels stromen. Als het over zo lang geleden gaat, ligt romantiek snel op de loer. Daarom helpt het om naar voorbeelden uit onze eigen tijd te zoeken. Mensen ver weg van huis, zonder enig uitzicht op verbetering. Die zijn er in onze tijd nog steeds. En misschien wel steeds meer. Vluchtelingen die in een buurland zijn neergestreken, of ontheemden uit diverse oorlogslanden die nergens terecht kunnen. Migranten die zijn uitgeleverd aan mensensmokkelaars en op een mensonterende manier worden behandeld. Mensen die zijn ondergedompeld in volstrekte uitzichtloosheid. Mensen die geen enkele toekomst meer voor zich zien. Hun 'thuis', als ze dat al ooit hadden, bestaat vaak niet meer, de plek waar ze nu zijn is niet geschikt voor zoveel mensen. Een andere plek waar ze heen kunnen is er eigenlijk niet. Vaak zijn ze overgeleverd aan krachten waar ze geen invloed op hebben. Hoe je er ook tegen aan kijkt, er is heel veel machteloosheid. Mensen zitten vast en er is vrijwel geen toekomst mogelijk. Dát is de achtergrond waartegen de profeet spreekt.

Sta op uit je machteloosheid. Kleed je aan met daadkracht! Maak je mooi Mosul, Aleppo, of welke verwoeste stad dan ook! Dat is volgens mij wat er staat. Een onvoorwaardelijk en bijna onrealistisch geloof in toekomst! De vernedering, de verwoesting, de ellende: het is verleden tijd. Je was voor niets verkocht, als waardeloze slaaf weggevoerd. Er was niets meer van je menswaardigheid over. Maar zo hoeft de toekomst niet te zijn! De profeet belooft een toekomst van erkenning. Een toekomst van de Ene, de Eeuwige, die heet: Hier ben ik! De tegenstelling is bijna absurd. Een verleden van louter ellende en vernedering, waar zou dan een mooie toekomst op gebaseerd kunnen zijn? Op louter hoop? Is dat niet naïef? Misschien, maar met uitzichtloosheid kom je zeker niet verder. Deze week zag ik in de krant een foto van een bruidegom die naast zijn auto staat om zijn bruid op te halen. Een mooi versierde auto die scherp afsteekt tegen de achtergrond: grauwe en verwoestte huizen in de stad Mosul². In deze grauwe, verwoeste wereld zijn er jonge mensen die met elkaar

1 By the Rivers of Babylon, van Bony M. stond boven in de hitparade in augustus 1978 (bron: Wikipedia).

2 Foto in de rubriek 'Naast het nieuws' op de achterpagina van Dagblad Trouw, woensdag 11 juli 2018

een nieuwe toekomst tegemoet gaan. Hoe ellendig het verleden ook is, de hoop op toekomst is sterker!

Deze voorbeelden zijn voor ons misschien heel ver weg. Maar in onze omgeving en in ons eigen leven kennen we ook angst. Kennen we ook gevoelens van miskennis of machteloosheid. Het gevoel niet gehoord te worden. Wij hebben gelukkig niet met oorlog en verwoesting te maken, maar in onze maatschappij is heel veel in beweging en dat kan ons onzeker maken of zelfs angstig en machteloos. Laten we heel dicht bij huis blijven... Vroeger zat de kerk op zondag vol met mensen van alle leeftijden. Nu is dat niet vanzelfsprekend meer, en zijn het vooral ouderen. Gaan we dat redden als kerkgemeenschap? Als er geen nieuwe generatie klaarstaat om de taken over te nemen? Het zijn reële zorgen waar geen pasklare antwoorden op zijn. En als er al aanzetten tot een antwoord zouden zijn, dan zijn we het vaak niet met elkaar eens. Op de secularisatie hebben wij elk van ons weinig invloed, en aan de individualisering doen we elk op onze eigen manier meestal zelf ook mee. Hoe het uitpakt, dat ontglipt ons meestal. Zo zijn er allerlei maatschappelijke ontwikkelingen waar we weinig of geen vat op hebben. Dat is wat ons machteloos kan maken: er zijn veel dingen die we eigenlijk heel anders zouden willen en tegelijkertijd voelen we dat we er geen invloed op hebben. Het maakt ons machteloos, angstig en misschien ook prikkelbaar. Wij zitten niet weemoedig te zingen langs de Chaamse Beek, zoals destijds de ballingen in Babylon. Wij lopen in onze machteloosheid soms over elkaars tenen. Dat is heel begrijpelijk, maar we schieten er niets mee op.

Machteloosheid werkt in de praktijk meestal verlamdend. En zo kan je in een neerwaartse spiraal terecht komen. Van machteloosheid, angst, verlamming, nieuwe machteloosheid, nog meer angst, uiteindelijk ook voor elkaar. (Gelukkig zijn we behalve een kleine gemeente met zorgen, ook een harmonieuze gemeente. Zoals we bijvoorbeeld afgelopen vrijdagavond hebben gemerkt tijdens de muziekkavond voor en door gemeenteleden, waar we met elkaar met warmte op terugkijken.) Langs zo'n neerwaartse spiraal zouden we uit kunnen komen op een punt waarbij we elkaars angst niet meer zien. En dan kunnen we ook elkaars verlangen niet meer zien. Verlangen naar een harmonieuze gemeenschap, waarin we met elkaar – veel of weinig – Gods liefde uitdragen. Het zou jammer zijn als we alleen nog maar elkaars machteloosheid konden zien, en niet elkaars verlangen. Is het niet zo dat elk mens verlangt naar erkenning? Verlangt gezien te worden als waardevol mens... Eenmaal verzand in een neerwaartse spiraal van machteloosheid wordt het bijna onmogelijk om elkaars verlangens te zien, om goede bedoelingen van anderen te kunnen erkennen. In een neerwaartse spiraal trekken we elkaar naar beneden in machteloosheid, angst en moedeloosheid. Het is een grauw en uitzichtloos plaatje. Daar willen we niet naar toe!

Dit is volgens mij de sfeer waar de profeet tegen in opstand komt. Wat je situatie ook is, hoezeer je je ook miskent voelt, angstig terugkijken naar vroeger zal je nooit verder helpen. Ja, de toekomst is onzeker en ongewis, maar we kunnen het aan als we hoop blijven houden, en als we ons erkend weten als mensen en medemensen. Elk met onze eigen verlangens en goede bedoelingen. En uiteraard elk met onze tekortkomingen en mislukkingen. Die mogen er ook zijn. Maar het gaat om erkenning van het goede. Dat is de kracht van de God die heet 'Hier ben ik!' De God die mensen hoop geeft, die mensen erkenning geeft, die mensen de belofte geeft dat we er samen met elkaar en onder zijn bezielende hoede, uit kunnen komen. Als we tenminste bereid zijn wakker te worden uit machteloosheid. Als we bereid zijn niet te blijven hangen in moedeloosheid. Want God geeft bezieling, maar wij moeten het zelf doen.

Dan zijn we toch weer terug bij af. Wij moeten het doen, maar hoe dan, tegen de machteloosheid in? Misschien wel totaal anders dan wij zouden kunnen bedenken. Jezus stuurt de leerlingen op pad om Gods Koningschap naderbij te brengen. Hij geeft ze allereerst macht over onreine geesten. Over demonen. En vervolgens de opdracht om helemaal niets mee te nemen. De leerlingen gaan met lege handen op weg. Ze laten alles achter. Hun verleden, hun idealen, hun oordelen. Helemaal leeg, helemaal open gaan ze op weg naar toekomst. Jezus geeft ze iets heel anders mee als bagage. Hij geeft ze macht over demonen, over kwade geesten. Wij zien die demonen niet meer zo concreet als de mensen toen. Maar zijn ze er niet nog altijd? De demonen van de angst en de machteloosheid? Demonen die mensen influisteren om elkaar te wantrouwen? Kwade geesten die van medemensen vijanden maken, die angsten uitvergrooten en mensen tegen elkaar opzetten? Die maken dat we kwade bedoelingen zien waar ze niet zijn. Een ander doet iets wat ik niet begrijp, of reageert anders dan ik zou doen. Dat moet dan wel bedoeld zijn als treiterij of boze opzet. Nee, natuurlijk niet. Die ander is anders. Die ander voelt zich misschien net zo machteloos als ik zelf. Boze opzet is er vrijwel nooit. Niet in het alledaagse gewone mensenverkeer. Lange tenen, korte lontjes: misschien zijn dat wel onze demonen. Als we die demonen de baas zijn, komen we een heel eind verder. Macht over demonen en boze geesten krijgen de leerlingen mee. Dát is bagage die zwaarwegend is. Dat begint volgens mij bij macht over je eigen demonen. Macht over je eigen angsten en machteloosheid. Over je eigen lange tenen en je korte lontje. Daar overheen te stappen valt zeker niet mee. Mensen zijn nu eenmaal verschillend en dat kan stevig botsen. Maar als het lukt om over je eigen lange tenen heen te stappen en over de lange tenen van iemand anders, dan kan je samen heel veel verder komen. Dat is volgens mij een stap in de richting van Gods koningschap. Gods heerschappij waarbij machteloosheid verdampt, waarbij mensen in staat zijn elkaar te erkennen. Vrij van angst en machteloosheid kunnen we anderen tegemoet gaan. De toekomst blijft nog even ongewis, maar we hoeven niet bang te zijn. Dat is volgens mij wat Jezus de leerlingen meegeeft. Ze gaan op weg naar de toekomst, op weg naar Gods koningschap, met lege handen en een vol hart. Een hart vol van erkenning en liefde voor mensen op hun pad.

Is dat niet uiteindelijk de boodschap waarmee wij op weg mogen, de boodschap die wij de wereld om ons heen te vertellen hebben? Niet angst, maar erkenning en liefde moet onze bagage zijn. Erkenning en liefde als middel tegen lange tenen en korte lontjes. Het is helemaal niet verkeerd om soms weemoedig te zingen, 'By the Rivers of Babylon'... maar laten we daarna ook luisteren naar de profeet: Word wakker, sta op, durf te hopen, durf te dromen! En blijf vechten tegen de demonen van angst en moedeloosheid. Tegen de demonen van lange tenen en korte lontjes. Want alleen samen met elkaar, en onder Gods hoede, kunnen we de toekomst naderbij brengen.

Amen